

Et helt menneske – den bibelske fundamentering

I. Innledning: Hva er et menneske?

*Et helt menneske, - det er vårt program
Hva er våre idealer for menneskelivet? Hva er vår identitet?*

II. Bibelsk fundamentering

Kort om bibelbruk

1. Skapelsesberetningene: Mennesket er skapt i Guds bilde

- a. Skapelsestekster i GT
- b. Jesus og Paulus bekrefter tekstene om at mennesket er skapt i Guds bilde

2. Hellighetsloven og tekster som peker fremover

- a. Tekster om urenheter og det hellige
- b. Steder som ser fremover
- c. Jesus bekrefter tekstene som peker fremover
- d. Jesus sprengte hellighetslovens grenser
- e. Jesus gjør en stor forskjell

3. Tekster om at svakhet også er styrke

III. Avslutning: Konsekvenser av den bibelske fundamentering

- 1. Mennesket og vår sårbarhet
- 2. Menighet – et sted hvor gapet leges?

Konferansen har et godt motto: Vi søker å leve sammen som hele mennesker, slik at vi med hele våre liv kan være en ressurs. Vi drømmer om en hel kirke hvor vi får erfare hverandres mangfold. Konferansen er uttrykk for en visjon om at dette kan virkeliggjøres i vår kirke og våre menigheter.

Det er en glede å representere et bispedømme som setter denne visjonen høyt og et fylke som er i ferd med å gjøre universell utforming til en hovedsak. Fylkesordfører Tvedt har her et engasjement som vi vil være med å følge opp og også gi en bibelsk

begrunnelse. Jeg vil utdype visjonen for konferansen ved å se på denne bibelske begrunnelsen.

I. Innledning: Hva er et menneske?

Et helt menneske, - det er vårt program

Et helt menneske, - det er enkelt å si det, men vi må si det ofte. For mange av ordene vi ellers bruker i denne sammenheng taler slett ikke om det hele menneske.

Jeg tenker på betegnelser som:

- *Handicap*, et rart ord. Selv om det kanskje ikke betyr at noen står med lua i handa og tigger, så får det lett de assosiasjonene. Antagelig er det mer slik at en cap(lue/hanske) hemmer og hindrer – derfor ordet Handicap i golfsporten)

- *Invalid* – det verste ordet, in-valid= uten verdi

- *Vanfør* (er ofte brukes ofte i våre bibeloversettelser: Hele 9 ganger i NO 1930, 4 ganger i NO1975, men fins ikke i NO 2005) eller *ufør*. Både ordene vanfør og ufør er dårlige selv om uførhetstrygden sukrer det sistenevnte ordet.

- *Funksjonshemming* (tysk: *Behindert*) er bedre og brukes derfor oftest i dag.

Derfor er et er en program å bruke ord som viser at vi taler om hele mennesker, og det er uheldig hvis vi definerer mennesker ut fra påstått mangel. Vi må tvert imot si at vi alle er hele menneske, og alle har vi mangler. Å peke på noen mangler som spesielle er i den sammenheng svært betenkelig.

Dette er mer enn et spørsmål om ordvalg. Vi har nemlig i vårt samfunn en rekke mekanismer som driver oss bort fra tanken om at tanken om at vi har samme menneskeverd og at vi er alle hele mennesker.

Hva er våre idealer for menneskelivet? Hva er vår identitet?

I vårt samfunn definerer vi mennesket mer ut fra idealer:

- Prestasjonssamfunnet, favoriserer dem som kan yte og prestere.
- Konsumsamfunnet, det vi kan nyte og forbruke.
- Karriere og æresamfunnet, gir dem som er vellykket til idoler.
- Frihetssamfunnet, gir størst plass for dem som skaffer seg maksimal frihet.
- Terapeutisk samfunn, hvor det å ha god helse og mest mulig et liv uten lidelse, blir idealet.

I vårt samfunn blir det lett slik at de som ikke presterer, ikke konsumerer mye, er mindre vellykkede. De som ikke har skaffet seg et stort frihetsrom, blir lett oppfattet som annenklassens mennesker.

Et slikt samfunn vil vi ikke ha. Vi må protestere mot tendenser i denne retningen. Kristentroens ideal er noe annet enn det å være vellykket. Det å komme til kort, er dypt menneskelig og sentralt i vår tro. Det å se at alt i livet har sine begrensninger, er svært så realistisk. (Eksempel: En kan ikke løpe 100 meter stort raskere enn 9,5, - verdensrekorden i dag er 9,72). Det er ikke bare realistisk, det er kristen tankegang, enda troen sier mye om at vi alltid skal være i vekst som kristne. Kristentroen sier at

det er like viktig å se som å bli sett, det er like viktig å tjene som å få ære. For det viktigste livet er å få ære av Gud. Som kristne vet vi at helse er viktig, men også at frelse er mer enn helse. Det fins noe som er bedre enn god helse og det fins noe som er verre enn å være syk. Tro gir hjelp til å takle lidelse og til ikke ta god helse som noe selvsagt.

Nå er vi i det vi kaller fastetiden, og da skal vi dvele ved historiene om Jesu fristelse og hans lidelsesvei. De gir oss innblikk i en helt annen virkelighet. Det anbefales å se på Jesu eksempel.

Dere husker at også Jesus ble fristet til å vise sin ytre makt, bl.a. ved å kaste seg ned fra tempelmuren. Til og med Skriften ble sitert: "Englene ville ta imot ham" (jf. Sal 91,11). En stor fristelse for Jesus, for dette er fristelsen til å være usårbar. Men Jesus avviser fristeren, og hele livet viste Jesus at han var sårbar. Jesus lot seg bevege. Han var sulten, tørst og trett. Han ble spottet og mishandlet og døde på et kors.

Jesus er et eksempel for oss. Den som lar seg berøre, den som har empati, den som risikerer noe, er sårbar. Den som blir trøtt, risikerer å bli utbrent. Den som gir sin tid og kraft for noe, kan lett bli utnyttet fordi vi da åpner for det sårbare i våre liv.

II. Bibelsk fundamentering

Kort om bibelbruk

Bibelsk fundament er ikke å plukke tilfeldige bibelsteder.

Vi må orientere oss mot hovedlinjene i skriftene, og se at Bibelen er en dynamisk bok. Den peker fremover; mot Jesus og mot det som skal komme. Derfor er ikke Det gamle testamentet (GT) norm på samme måte som Det nye testamentet (NT) er det. Jesus bygger på det grunnleggende i GT, men nytolker GT. Det er denne nytolkning som er avgjørende for oss.

1. Skapelsesberetningene: Mennesket er skapt i Guds bilde

a. Skapelsestekster i GT

Skapelsesberetningene gir oss noen revolusjonerende tekster. Vi leser først de grunnleggende tekstene, i 1 Mos 1,26-27 og 2,7:

1,26f: Da sa Gud: La oss skape mennesker i vårt bilde, som et avbilde av oss!... Og Gud skapte mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det, til mann og kvinne skapte han dem 2,7: Og Herren Gud formet mannen av jord fra marken og blåste livspust inn i hans nese, så mannen ble til en levende skapning.

Mennesket løftes høyt opp i disse tekstene. De er en kraftig protest mot enhver form for reduksjonisme, som vil si at mennesket er bare celler, bare gener, bare resultat av arv og miljø. Nei, hvert menneske er unikt, hver enkelt har noe guddommelig ved seg. Gudsbildet kan skades, men det kan også fornyes. Uansett skal vi alltid se etter Guds bilde hos andre mennesker. Det å se Guds bilde i enhver vi møter, gir et unikt utgangspunkt for legende prosesser.

Man kan hevde, og forhåpentligvis med god grunn, at menneskeverd- og menneskerettighetstanken kan stå støtt også uten dette perspektiv på mennesket. Historisk sett er det kristne menneskesyn bærende for den moderne tanken om menneskeverd og menneskerettigheter, selv om det fins røtter også i antikken. Men hinduisme, konfusianismen, islam og til dels også buddhismen opererer med inndelinger av mennesker i grupper som leder tanken i andre retninger enn den bibelske gudsbildetanken.

Ifølge Bibelen står mennesket i en spesiell stilling, vurderes ikke ut fra hva vi yter, hvordan vi kommer ut i sammenligning med andre mennesker.

Menneskets særstilling består i at:

- det mennesket får, ikke det vi presterer, er avgjørende. Fra Guds perspektiv er vi alle og alltid hele mennesker
- bare mennesket tjener Gud, ikke de andre. Bare mennesket er formet av Gud
- mennesker er ånd, det "blåses livspust i nesen", blir en talende ånd
- kjenner godt og ondt, etisk bevissthet
- bare menneskets liv ukrenkelig
- bare mennesket har hviledag

Disse tekstene taler om menneskets storhet.

Det samme gjør en annen, poetisk tekst, Salme 8:

Når jeg ser din himmel, et verk av dine fingrer,
månen og stjernene som du har satt der,
hva er da et menneske, siden du kommer det i hu,
et menneskebarn, siden du tar deg av det?
Du gjorde ham lite ringere enn Gud
og kronet ham med ære og herlighet.
Du gjorde ham til herre over dine henders verk,
alt la du under hans føtter:
Sauer og okser, alle sammen, ja, også de ville dyr i marken,
fuglen i luften og fisken i sjøen, alt som ferdes på havets stier.
Herre, vår Gud,
hvor herlig ditt navn er over hele jorden!

Her ser vi igjen at det er Gud som gir oss verdighet. At Gud tenker på hver enkelt av oss, uansett hva slags selvfølelse vi har.

Samtidig uttrykker disse samme tekstene noe om menneskets begrensninger. I vår tid med menneskeskapte miljødeleggelser, er det viktig å si noe også om det:

Vi er skapt av Gud, men vi er ikke guddommelige, usårbare. Vår store begrensning er at vi eksisterer bare så lenge Gud gir livspust; støv og ånd, menneske som støv og mennesket som ånd hører sammen. Mennesket er skapt til fellesskap, og etter Guds forbilde må vi ta vare på fellesskapsdimensjonen. Frihet er frihet til omsorg og trofasthet

b. Jesus og Paulus bekrefter tekstene om at mennesket er skapt i Guds bilde

Jesus siterte og brukte de nevnte tekstene fra skapelsesberetningen (bl.a. Matt 19,5f). Jesu holdning til mennesker er båret av innsikten om at de er skapt i Guds bilde. Jesu måte å møte folk på, er et forbilde for oss.

Paulus understreker imidlertid sterkt at Jesus på en helt spesiell måte representerer og er Guds bilde (gresk: eikon: 2 Kor 3,18:4,4; Kol 1,15). Nettopp fordi mennesket stadig faller ut av rollen, sendte Gud Jesus – som det sanne Guds bilde - for å gjenopprette dette Guds bildet i oss. Paulus sier derfor at vi gjennom Jesus får del i Guds bilde, Rom 8,29; 2 Kor 3,18; Kol 3,10.

Vi siterer bare ett sted, Kol 3,9-11:

For dere har kledd av dere det gamle mennesket og dets gjerninger og iført dere det nye, det som blir fornyet etter sin skapers bilde og lærer ham å kjenne. Her er ikke greker eller jøde, omskåret eller uomskåret, barbar, skyter, slave eller fri. Nei, Kristus er alt og i alle.

Klarer vi i vår tankegang og våre liv å gi plass for disse store tanker? Hvis vi gjør det, kan vi i alle fall ikke vurdere mennesker etter deres funksjonsdyktighet. Alle er hele mennesker, alle er skapt i Guds bilde.

2. Hellighetsloven og tekster som peker fremover

a. Tekster om urenhet og det hellige

Det fins tekster i GT som vi reagerer på sett ut fra en kristen forståelse på det hele mennesket. Noen av disse teksten taler om funksjonshemming og kronisk sykdom, som vi har problemer med. Vi kan imidlertid ikke la være å lese dem:

Vi leser først noen tekster fra Hellighetsloven (3 Mos 13 og 21) som skiller skarpt mellom det som rent og urent. Den første teksten taler om at urenhet fører til utestengelse:

3 Mos 13,2ff: Herren talte til Moses og Aron og sa:
Når noen får en hevelse, et utslett eller en lys flekk på huden, og det kan bli til hudsykdom som gjør uren, skal han føres til presten Aron eller til en av hans sønner, prestene.
Presten skal se på det syke stedet på huden.
9-11: Finner han at det er en hvit hevelse på huden,
da er hudsykdommen varig, og presten skal erklære ham for uren.
45ff: Han skal bo for seg selv. Utenfor leiren skal han ha sitt tilhold.
Den som er angrepet av denne sykdommen, skal fler klærne sine og la håret henge fritt. Han skal skjule skjegget og rope: «Uren, uren!». Så lenge han er syk, er han uren.
Han skal bo for seg selv. Utenfor leiren skal han ha sitt tilhold.

Teksten virker brutal på oss, og det samme gjør tekster som sier noe om hvem som kan få adgang til det hellige. Vi leser fra 3 Mos 21:

3 Mos 21,16-23, Si til Aron:

Ingen av dine etterkommere som har et lyte,
skal nå eller siden komme og bære fram mat for sin Gud.
Ingen som har et lyte, skal tre fram:
ingen som er blind eller halt,
ingen som er vansiret i ansiktet eller har et vanskapt lem,
ingen som har en brukket fot eller hånd,
ingen som er pukkelrygget eller dverg,
ingen som har en hvit flekk på øyet eller skabb eller noe annet utslett,
og ingen som er skadet i pungen.
Ingen av presten Arons etterkommere som har et lyte,
skal komme og bære fram Herrens ildoffer.
Fordi han har et lyte, skal han ikke komme og bære fram mat for sin Gud.
Han kan få spise sin Guds mat, både av de høyhellige og av de hellige gaver.
Men han må ikke komme fram til forhenget og ikke tre fram for alteret,
siden han har et lyte; han må ikke vanhellige mine helligdommer.

Det kunne vært interessant å gå inn på en nærmere forklaring av disse tekstene, og også si noe om hvorfor noe holdes som urent eller rent. Det har mye med liv- og dødskrefter å gjøre, mye om det normale og ufunksjonelle i motsetning til det unormale og dysfunksjonelle å gjøre. Men det kan ikke utdypes her.
Her kan vi bare trekke frem en tredje tekst som nok henger sammen med hellighetsloven, men som er begrunnet i en spesiell historie, nemlig det som hendte da David erobret Jerusalem, ifølge 2 Sam 6:

6, 6-8: Men de sa til David: «Her kommer du aldri inn! Selv blinde og lamme kan drive deg bort.» Med det mente de at der kom David aldri inn. Men David tok likevel borgen, som nå er Davids-byen. Den dagen sa David: «Hver den som feller en jebusitt – Sion- disse lamme og blinde, som hater David – og går opp gjennom vannbærersjakten, han skal være høvding og fører.» Derfor heter det: «En blind og en lam får ikke komme inn i templet.»

Denne teksten er kanskje den mest problematiske når vi leser tekstene i dag ut fra våre briller på denne konferansen. Teksten sier at templet simpelthen ikke gav plass for det som ikke var "hellig", og det var også praksis på Jesu tid. Men før vi ser på hvordan Jesus forholdt seg til disse tekster, må vi lese noen tekster i GT som peker i en annen retning.

b. Steder som ser fremover

Når GT ser fremover mot en kommende frelsestid og en kommende frelser, taler den annerledes. Det er tydelig at frelseren skal gjøre en stor forskjell. Vi leser to av tekstene, den ene om hva som skal skje når frelseren kommer, og den andre om det nye Jerusalem.

Jes 35,5-6:
Da skal blindes øyne åpnes og døves ører lukkes opp.

Da skal den lamme springe som hjorten,
og den stumme skal juble med sin tunge.
For i ørkenen bryter kilder fram, bekker på de tørre stepper.

Jes 65,17-25

17: Se, jeg skaper en ny himmel og en ny jord.

Ingen skal minnes det som var, ingen skal tenke på det mer.

20 Der skal det ikke lenger finnes barn som lever bare noen dager,
eller gamle som ikke når sine dagers fulle mål.

I fremtiden skal altså grensene mellom ren og urenhet opphøre, og det nye tempel skal være helt annerledes enn det gamle.

Det er disse forventningene Jesus oppfylte.

c. Jesus bekrefter tekstene som peker fremover

Det er ikke tilfeldig at nettopp teksten i Jes 35 var så viktig for Jesus. Johannes spør da han satt i fengselet: "Er du den som skal komme, eller skal vi vente en annen?". Vi leser fra Matt 11,5f:

Jesus svarte: «Gå og fortell Johannes hva dere hører og ser:

Blinde ser, og lamme går, spedalske renses, og døve hører, døde står opp,
og evangeliet forkynnes for fattige.

Og salig er den som ikke vender seg bort fra meg.»

Som vi ser, vil Jesus helt bokstavelig oppfylle ordet fra Jes 35 helt bokstavelig. Det betydde selvsagt ikke at Jesus helbredet alle, men han gav håp til alle. Jesus gjorde tegn som pekte frem mot den store fremtid da alle skulle helbredes.

Jesu helbredelse hadde ikke bare store konsekvenser for enkeltmennesker. Det Jesus gjorde, brøyt med tankegangen hos mange av jødernes ledere. Derfor reagerte de nettopp på Jesu helbredelser.

d. Jesus sprengte hellighetslovens grenser

Jesu vil ikke avvise Hellighetsloven (3 Mos 17-26). Jesus oppfylte hellighetsloven ved selv å være den soning som hellighetsloven krevde.

Men han videreførte også to grunnleggende ord i Hellighetsloven (3 Mos 19,2: "Dere skal være hellige, for jeg, Herren deres Gud, er hellig", og 19,18: "Du skal ikke ta hevnen og ikke bære nag til dine landsmenn, men du skal elske din neste som deg selv. Jeg er Herren."). Men Jesus stilte hellighetslovens bestemmelser om ren og uren mat helt på hodet: "Ikke det som kommer inn i munnen, gjør mennesket urent. Men det som går ut av munnen, det gjør mennesket urent." (Matt 15,11). Urenheten kommer altså fra menneskets hjerte og ikke fra noe ytre.

Men Jesus gikk helt på tvers av forskriftene om ren og urenhet. Han omgås til og med spedalske, de aller mest urene. Han respekterer forskriften om at de skal vise seg for prestene (3 Mos 13,47), men ikke forskriften om å holde seg borte fra dem. Snarere tvert imot: Han går bort og rører ved dem. Vi leser fra Mark 1,41ff:

En mann som var spedalsk, kom til ham, falt på kne og ba om hjelp:

«Om du vil, kan du gjøre meg ren!»

Jesus fikk inderlig medfølelse med ham, rakte ut hånden og rørte ved ham.

«Jeg vil,» sa han. «Bli ren!».

Med det samme var spedalskheten borte, og mannen ble ren.

Men Jesus sendte ham straks bort og sa strengt til ham:

«Si ikke ett ord om dette til noen! Men gå og vis deg for presten og bær fram de offer for renselsen din som Moses har påbudt.

Det skal være et vitnesbyrd for dem.»

Jesus møtte mange syke i Jerusalem, og det er karakteristisk at han treffer de fleste av dem nær templet. Som nevnt, kunne de ikke ha adgang til templet nettopp fordi de hadde ulike funksjonshemninger. De lengtet nok dit og søkte så nær som mulig, men de hadde ingen adgang på grunn av de tekstene vi siterte ovenfor.

Derfor er det så revolusjonerende når Jesus helbreder lamme og blinde og lar dem få adgang til templet. Vi leser bare to av tekstene, først fra Joh 5,1-8:14-18:

Etter dette kom en av jødernes høytider, og Jesus dro opp til Jerusalem.

Ved Saueporten i Jerusalem ligger en dam som på hebraisk heter Betesda.

Den er omgitt av fem bueganger.

Der lå det en mengde mennesker som var syke, blinde, lamme og uføre.

Det var en mann der som hadde vært syk i trettiåtte år.

Jesus så ham ligge der og visste at han hadde vært syk lenge, og sa til ham: «Vil du bli frisk?»

Da sier Jesus til ham: «Stå opp, ta båren din og gå!»

Straks ble mannen frisk, og han tok båren sin og gikk.

Senere fant Jesus mannen på tempelplassen og sa til ham:

«Nå er du blitt frisk. Synd ikke mer, for at ikke noe verre skal hende deg.»

Mannen gikk da og fortalte jødene at det var Jesus som hadde gjort ham frisk.

Fordi Jesus hadde gjort dette på sabbaten, begynte jødene å forfølge ham..

Men han sa til dem: «Min Far arbeider helt til nå. Også jeg arbeider.»

Etter dette var jødene enda mer oppsatt på å få ham drept.

For ikke bare brøt han sabbaten,

men han kalte også Gud sin egen far og gjorde seg selv lik Gud.

Straks den lamme er helbredet, bryter han en grense som må ha vært enormt emosjonell. En ting var at han kunne gå, men nå kunne han gå inn porten til templet og nærme seg det aller helligste.

Jesus møtte også en blind nær templet, og Jesus ber den blinde vaske seg i Siloa-dammen som på Jesus tid lå innenfor Davidsbyen og hadde en trapp opp mot tempelplassen. Vi leser fra Joh 9,1ff:

Da Jesus kom gående, så han en mann som var født blind.

Disiplene spurte da: «Rabbi, hvem er det som har syndet, han selv eller hans foreldre, siden han ble født blind?»

Jesus svarte: «Verken han eller hans foreldre har syndet.

Men nå kan Guds gjerninger bli åpenbart på ham.

Så lenge det er dag,

må vi gjøre hans gjerninger som har sendt meg.

Det kommer en natt da ingen kan arbeide.
Så lenge jeg er i verden, er jeg verdens lys.»
Da han hadde sagt dette, spyttet han på jorden,
laget til leire med spyttet og smurte den på mannens øyne.
Så sa han: «Gå og vask deg i Siloadammen.»
Siloa betyr utsendt.
Mannen gikk dit og vasket seg, og han kom tilbake seende.

Det spesielle ved denne teksten, er refleksjonen om sykdom som skjebne eller straff. Jesus avviser problemstillingen, og sier at fokus må legges et annet sted. Det viktigste spørsmålet er ikke hva mennesker har gjort, men hva Gud vil gjøre. Alle disse tekstene viser at Jesus bryter nytt land, åpner grenser som var trukket opp.

e. Jesus gjør en stor forskjell

Si meg hvem du omgås så jeg skal si deg hvem du er, sier vi noen ganger. Det gir oss et perspektiv på hvem Jesus er: Jesus omgav seg med de som ikke ble sett på som hele mennesker. At det ikke er tilfeldig, ser vi av ordet i Mark 2,17:

Jesus sa til dem: "Det er ikke de friske som trenger lege, men de syke. Jeg er ikke kommet for å kalle rettferdige, men syndere."

Jesus er selvsagt også opptatt av friske og rettferdige. Men det er de syke og syndere Jesus vil ta seg spesielt av. Jesus helbredet mange av dem, men langt fra alle. I havet av hjelpetrengende var det imidlertid relativt få. Derfor må vi ikke gjøre Jesus primært til en undergjører. Jesus vil noe annet. Jesus overrasker ved å spørre den syke, slik som i teksten fra Joh 5: «Vil du bli frisk?» For oss virke dette som et dumt spørsmål: Det er vel opplagt at den syke vil bli frisk, tenker vi. Men Jesus spør likevel, og kanskje burde vi reflektere noe over det. For det første vil Jesus ikke invadere mennesker. Han har respekt for andre mennesker og deres livssituasjon. Den bedømmer de aller best selv. Mange tilpasser seg den, og har ikke alltid umiddelbart ønske om endring. Det fins dessuten noe verre enn det å være syk. Vi må av flere grunner se dypere inn i Jesu helbredelser, og spørre hva Jesus gjorde gjennom sine under. Jeg tror det er viktig å nyansere mer enn det vi vanligvis gjør, og da kan vi skjelne tydeligere mellom:

Kurere (cure)
Integrere
Restituere
Gi funksjon tilbake

Lege (heal)
Ny helhet, ny familie, noe større
Transformere, gi ny verdighet
Forsone

Noen ganger fungerte helbredelsene på den første måten. Jesus kurerter, restituerte, gav funksjonene tilbake, og dermed ble de integrert i samfunnet på en annen måte enn før. Men Jesus ville primært noe annet og noe mer. Jesus ville virke helbredende på en mer helhetlig måte enn bare det fysiske og det sosiale. Jesus ville gi de syke et større fellesskap, ha ville gi dem en ny verdighet, han ville forsoning. Han ville forsone mennesker, men enda mer mennesker med Gud. Helbredelsen er slik sett del av det Jesus ville med alle mennesker, enten en trengte helbredelse (cure) eller ikke.

3. Tekster om at svakhet også er styrke

Dette er et hovedperspektiv både i GT og NT. Igjen og igjen understrekes det at den som er svak, opplever Guds nærvær på en spesiell måte. Tekstene om dette tema er utallige, særlig i Salmenes bok. Det er ikke tilfeldig at disse salmene har fungert som en trøstebok. Et eksempel er Sal 38:

Herre, refs meg ikke i din vrede, og tuktt meg ikke i din harme!
Min syndeskyld stiger over mitt hode, den er som en byrde, for tung for meg.
Jeg har stinkende sår, som renner av verk, fordi jeg var så uforstandig.
Jeg er krocket, fullstendig nedbøyd, jeg går og sørger dagen lang.
Mine hofter er fulle av verk, ingenting er friskt i min kropp.
Jeg er fullstendig kraftløs og knekket; jeg skriker fordi mitt sinn er i opprør.
Herre, du ser hva min lengsel er, mitt sukk er ikke skjult for deg. ..
Men jeg er som en døv, jeg hører ikke, lik en stum som ikke åpner munnen.
Jeg ligner en mann som ikke hører og ikke har svar i sin munn.
Herre, til deg står mitt håp. Du vil svare meg, Herre, min Gud....
Forlat meg ikke, Herre! Min Gud, vær ikke langt borte fra meg!
Skynd deg og kom meg til hjelp, Herre, du som er min frelser!

Det overraskende er at ikke bare vanlige mennesker opplever at svakhet er styrke. Også de som hadde ledende roller, slik som Moses, hadde svakheter. Når GT tegner bildet av den kommende frelser, skildres en lidende Herrens tjener. Her siterer vi Jes 52,13-15;53,3ff.:

Se, min tjener skal ha fremgang, han skal stige, løftes og opphøyes.
Likesom mange ble forferdet ved synet av ham
– han var verre tilredt enn noen mann og så ikke ut som et menneske,
så skal mange folkeslag undres over ham, og konger skal lukke sin munn.
Han var ringeaktet, forlatt av mennesker,
en smertenes mann, vel kjent med sykdom,
en foraktet mann som ingen ville se på,
vi regnet ham ikke for noe.
Sannelig, våre sykdommer tok han på seg,
og våre smerter bar han.
Han er såret for våre....

Dette bildet av forholdet mellom styrke og svakhet finner vi også i NT. En tekst hos Paulus som vi sjelden leser, kan trekkes frem her. I Gal 4,13f står det:

Dere vet jo at det var på grunn av en sykdom jeg fikk forkynt evangeliet for dere første gang. Likevel fristet ikke sykdommen dere til å forakte eller avsky meg; nei, dere tok imot meg som en Guds engel, ja, som Kristus Jesus selv.

Faktisk er det slik at sykdom var en del av Guds plan. Det innså også galaterne. Uten den sykdommen Paulus fikk, hadde han ikke kommet til Galatia med evangeliet. Det oppsiktsvekkende ved denne og andre Paulus-tekster, viser seg best om vi sammenligner dem med tekster som handler om svakhet i antikken. Det å være svak er i antikken det helt motsatte av å ha god selvforståelse. Sykdom og svakhet skildres kun i negative kategorier. Paulus sier derimot at svakhet også kan forvandles til styrke. Med Jesu lidelsesvei og korset som utgangspunkt, måtte Paulus tenke i den retningen. Her siteres bare to tekster. Først 2 Kor 4,7-12:

Men vi har denne skatten i leirkrukker, for at den veldige kraften skal være fra Gud og ikke fra oss selv. Vi er alltid presset, men ikke knekket, vi er rådville, men ikke rådløse, forfulgt, men ikke forlatt, slått ned, men ikke slått i hjel. Vi bærer alltid Jesu død med oss i vår egen kropp, for at også Jesu liv skal bli synlig i den. For ennå mens vi lever, blir vi stadig overgitt til døden for Jesu skyld, for at også Jesu liv skal bli synlig i vår dødelige kropp.

Det er mye realisme i slike tekster, og hovedsaken er alltid den at Gud og Jesu død og liv, blir en tydelige realitet gjennom opplevelser av svakhet.

Den mest kjente teksten om dette er 2 Kor 12,7-10

For at jeg ikke skal bli hovmodig på grunn av de høye åpenbaringene, har jeg fått en torn i kroppen, en Satans engel som skal slå meg – for at jeg ikke skal bli hovmodig. Tre ganger ba jeg Herren om at den måtte bli tatt fra meg, men han svarte: «Min nåde er nok for deg, for kraften fullendes i svakhet.» Derfor vil jeg helst være stolt av mine svakheter, for at Kristi kraft kan ta bolig i meg. Og derfor er jeg fylt av glede når jeg for Kristi skyld er svak, blir mishandlet, er i nød, forfølgelser og vanskeligheter. For når jeg er svak, da er jeg sterk.

Det virker nesten selvmotsigende: Når jeg er svak, er jeg sterk. Men så spenningsfullt er livet, og kristentroen bærer hele dette livets mangfold i seg. Jesus var sterk da han døde på korset. Vår kamp har Jesus kjempet. Midt i lidelsen oppleves vi styrken i at Jesus kjenner det dypeste nederlag.

Hvor ofte ser vi ikke livet at de som er prøvet, er det en berikelse å kjenne. De som har møtt motgang, står for noe når det røyner på. De som har kontakt med egen sårbarhet, ser livet og andre mennesker med empati.

III. Avslutning: Konsekvenser av den bibelske fundamentering

1. Mennesket og sårbarheten

Vi trenger vel alle disse differensieringene, særlig i medisinen, mellom fysiske handikap (bevegelses-, syn- og hørselskader), psykiske handikap (utviklingsforstyrrelse, psykoser), medisinske handikap (allergi, diabetes, hjertefeil, blodsykdom, epilepsi, alle grener av kronisk sykdom), sosiale handikap (hemninger som fører til isolasjon). Men det betenkelige ved dem (ved siden av selve ordet handicap) er at det er farlig å gjøre forskjell til det vesentlige for å definere mennesket. Særlig som en implisitt lar normalitet bli normerende. Snarer må vi si at vi alle har noe som er avvikende, helt enkelt fordi vi alle er unike som mennesker.

Vi er likeledes alle sårbare, og denne sårbarheten er ikke truende, men heller noe en kan vokse på. En burde heller spørre etter hvilke unike innsikter hver enkelt eller gruppe har. Vi må innse at det å se at alt i livet har sine begrensninger. Videre at det å være og det å tjene like viktig som det å prestere og å gjøre karriere. Å løfte andre mennesker er sentralt i troen og burde være sentralt for alle mennesker. Lyrikeren Åse Marie Nesse ble engang spurt hva hun ville med sin diktning. Hun svarte. "Jeg vil reise mennesker opp". Dette er en dyp kristen tanke, og den er dypt rotfestet i troen på at vi er skapt i Guds bilde.

Å se at vi har begrensninger, men at vi likevel har mange mulighet, burde få frem takknemligheten i oss. Ikke rart at takknemlighet er et tema som stadig fins i Bibelen. Men også i en vise av Evert Taube "Så lenge skutan kan gå" - som går rett inn i vårt tema, og ett av versene kunne godt stått ha i salmeboken:

Og hvem har sagt deg at du kom til verden For å få solskinn og lykke på ferden Ja, hvem har sagt deg at du skal ha hørsel og syn Og at livet skal holde hva det lover Og hvem har sagt at det beste som står på menyen Skal bli ditt til seilassen er over?
--

2. Menighet – et sted hvor begrensninger leges?

Menighet skal være et legende fellesskap, hvor en bygger hverandre opp. Det er mye frigjørende i dette at vi er hverandres lemmer. Nettopp bildet fra 1 Kor 12 om kirken som en kropp, hvor noen er ben, arm, osv., gir oss et fantastisk bilde. Vi er – med våre begrensninger -, avhengige av hverandre for at kirken skal fungere.

Hva dette betyr for gudstjeneste, preken, trosopplæring, for måten vi tenker menighet og menighetsstrategi på, skulle jeg gjerne sagt noe mer om. Men det er tema for andre foredrag på denne viktige konferansen.